

सुदूरपश्चिम प्रदेश स्वरोजगार विकास कोष कर्जा कार्यविधि, २०७९

प्रस्तावना : सुदूरपश्चिम प्रदेशका बेरोजगार नागरिकलाई स्वरोजगार बनाई जीविकोपार्जनमा आत्मनिर्भर बनाउन सहूलियतपूर्ण कर्जा लगानी गर्ने र लगानी गरेको कर्जा असुलीलाई नियमित र प्रभावकारी बनाउन वाञ्छनीय भएकाले,

सुदूरपश्चिम प्रदेश स्वरोजगार विकास कोष ऐन, २०७५ को दफा ३६ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी मन्त्रालयले यो कार्यविधि बनाएको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **सङ्क्षिप्त नाम र प्रारम्भ :** (१) यस कार्यविधिको नाम “सुदूरपश्चिम प्रदेश स्वरोजगार विकास कोष कर्जा कार्यविधि, २०७९” रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा :** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(क) “ऐन” भन्नाले सुदूरपश्चिम प्रदेश स्वरोजगार विकास कोष ऐन, २०७५ सम्झनुपर्छ।

(ख) “कर्जा” भन्नाले ऐनबमोजिम प्रदान गरिने थोक वा खुद्रा कर्जा सम्झनुपर्छ।

(ग) “कर्जा ग्राहक” वा “ग्राहक संस्था” वा “साझेदार संस्था” भन्नाले कोषबाट कर्जा लिने उद्यमी, समूह वा सहकारी संस्था वा नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट इजाजत प्राप्त बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्झनुपर्छ।

(घ) “कर्जा लगानी उपसमिति” भन्नाले नियमावलीको नियम ८ र ९ बमोजिमको कर्जा लगानी उपसमिति सम्झनुपर्छ।

(ङ) “कार्यकारी निर्देशक” भन्नाले ऐनको दफा १५ बमोजिमको कार्यकारी निर्देशक सम्झनुपर्छ।

(च) “कार्यालय” भन्नाले प्रदेश स्वरोजगार कोषको केन्द्रीय कार्यालय सम्झनुपर्छ र सो शब्दले शाखा कार्यालय वा सम्पर्क कार्यालय वा एकाइ कार्यालयलाई समेत जनाउँछ।

(छ) “कोष” भन्नाले ऐनबमोजिम स्थापित सुदूरपश्चिम प्रदेश स्वरोजगार विकास कोष सम्झनुपर्छ।

(ज) “खुद्रा कर्जा कारोबार” भन्नाले कोषको कार्यालयबाट सोझै उद्यमी वा समूह विशेषलाई प्रदान गरिने कर्जा सम्झनुपर्छ।

(झ) “थोक कर्जा कारोबार” भन्नाले कोषका लक्षित समूहका सदस्यको आवश्यकता पूरा गर्न सहकारी संस्था वा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले ऐन तथा कार्यविधिअनुसार कोषबाट एकमुस्ट

कर्जा लिने र तोकेको सर्तको अधीनमा रही सोको सावाँ र ब्याज बुझाउनेसम्बन्धी कारोबार सम्झनुपर्छ।

- (ज) “नियमावली” भन्नाले सुदूरपश्चिम प्रदेश स्वरोजगार विकास कोष नियमावली, २०७६ सम्झनुपर्छ।
- (ट) “परिवार” भन्नाले एकाघरमा बसेका पति, पत्नी, आमा, बुवा, छोरा, बुहारी, अविवाहित छोरी, दाजु वा भाइ सम्झनुपर्छ।
- (ठ) “प्रस्ताव” भन्नाले कोषबाट लिने कर्जा र आफ्नो रकमसमेत लगानी गरी कुनै व्यवसाय सञ्चालन गर्न तयार पारिएको परियोजना प्रस्ताव र सोसँग सम्बन्धित चल-अचल सम्पत्तिको विवरण सम्झनुपर्छ।
- (ड) “बेरोजगार” भन्नाले कुनै पनि पेसा, व्यवसाय वा आय आर्जन गर्ने काममा संलग्न नभएको व्यक्ति वा समूह सम्झनुपर्छ।
- (ढ) “बैंडक तथा वित्तीय संस्था” भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंडकबाट इजाजत प्राप्त क, ख, ग र घ वर्गका बैंडक तथा वित्तीय संस्था सम्झनुपर्छ।
- (ण) “मन्त्रालय” भन्नाले आर्थिक मामिला मन्त्रालय सम्झनुपर्छ।
- (त) “लक्षित समूह” भन्नाले ऐनको दफा १९ बमोजिमका लक्षित समूह सम्झनुपर्छ।
- (थ) “समिति” भन्नाले ऐनको दफा ७ बमोजिमको सञ्चालक समिति सम्झनुपर्छ।
- (द) “समूह” भन्नाले प्रचलित कानूनबमोजिम दर्ता भएको समूह सम्झनुपर्छ।
- (ध) “सहकारी संस्था” भन्नाले प्रचलित कानूनबमोजिम दर्ता भएको सहकारी संस्था सम्झनुपर्छ र सो शब्दले सहकारी बैंडकलाई समेत जनाउँछ।
- (न) “संस्थाका सञ्चालक” भन्नाले ग्राहक संस्थाको सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, कर्जा उपसमिति तथा उच्च व्यवस्थापनमा रहेका कर्मचारीलाई समेत सम्झनुपर्छ।

परिच्छेद-२

कर्जाको प्रकार तथा शीर्षक

३. कर्जाको प्रकार : कोषले देहायबमोजिमको कर्जा प्रवाह गर्न सक्नेछ :

- (क) **खुद्रा कर्जा**: लक्षित समूहका व्यक्ति वा समूहलाई कोषले सोझै वा सहकारी संस्था वा बैंडकतथा वित्तीय संस्थामार्फत खुद्रा कर्जा प्रवाह गर्ने,
- (ख) **थोक कर्जा**: कोषले सहकारी संस्था वा बैंडक तथा वित्तीय संस्थालाई थोक कर्जा प्रवाह गर्ने।

४. कर्जाको शीर्षक : कोषले लगानी गर्ने खुद्रा कर्जा तथा थोक कर्जा लिने संस्थाले लगानी गर्ने कर्जाको शीर्षक अनुसूची -१ बमोजिम हुनेछ।

५. कर्जा आवेदक : (१) स्वरोजगारजन्य व्यवसाय सञ्चालनका लागि कोषको लक्षित समूह खुद्रा कर्जा आवेदक हुनेछ।

(२) कोषको लक्षित समूहलाई कर्जा लगानी गर्न इच्छुक सहकारी सङ्घ, संस्था वा बैङ्क तथा वित्तीय संस्था थोक कर्जा आवेदक हुनेछ।

(३) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषको लक्षित समूहका परिवारको एक सदस्य मात्र कर्जा आवेदक हुनेछ।

परिच्छेद-३

कर्जाको सीमा तथा धितो सुरक्षण

६. कर्जाको सीमा : (१) कोषले थोक कर्जाको रूपमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्था र सहकारी संस्थालाई वित्तीय सक्षमता, सेयर पुँजी, बचत रकम र भौगोलिक कार्यक्षेत्रका आधारमा अनुसूची -२ बमोजिम कर्जा प्रदान गर्न सक्नेछ।

तर बैङ्क तथा वित्तीय संस्था, सहकारी संस्थाले लक्षित व्यक्ति, फर्म वा समूहले पेस गरेको कर्जा परियोजना प्रस्तावबमोजिम अधिकतम तीन लाख रुपियाँसम्म कर्जा प्रदान गर्न सक्नेछ।

(२) कोषले लक्षित समूहका व्यक्ति वा फर्मलाई अधिकतम तीन लाख रुपियाँसम्म कर्जा प्रदान गर्न सक्नेछ।

(३) कोषले प्रदान गर्ने कर्जा तथा सहकारी संस्था र बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामार्फत प्रवाह गरिने कर्जा किस्ताबन्दीमा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम कर्जा उपलब्ध गराउँदा कर्जाको पहिलो किस्ता रकमको सदुपयोगिता अध्ययन गरी दोस्रो किस्ता उपलब्ध गराइनेछ।

(५) कोषले वा सहकारी संस्थामार्फत पाँच जना वा सोभन्दा बढी सदस्य रहेको समूहले सामूहिक दायित्वमा उत्पादनमूलक व्यवसाय गर्न कर्जा माग गरेमा रु. दश लाखसम्म कर्जा उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

(६) कोषबाट कर्जा लिई नमुना व्यवसाय सञ्चालन गर्न सफल व्यवसायी वा विगतदेखि नमुनामूलक साना व्यवसाय सञ्चालन गरिरहेका र कोषको सहयोगबाट रोजगारी विस्तारमा उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गर्न सक्ने व्यवसायीलाई व्यवसाय विस्तारका लागि आठ लाख रुपियाँसम्म कर्जा उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

(७) उपदफा (१) मा जेसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि समितिले नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट इजाजत प्राप्त बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासँग आपसी सहमतिमा थोक कर्जा प्रवाह गर्न बाधा पर्ने छैन।

७. धितोसम्बन्धी व्यवस्था : (१) कोषले लगानी गर्ने खुद्रा कर्जा तथा थोक कर्जा लिने संस्थाले लक्षित वर्गलाई कर्जा लगानी गर्दा घर जग्गा धितो लिई कर्जा लगानी गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम घरजग्गा धितो नभएका भूमिहीन नेपाली नागरिकलाई खुद्रा कर्जा लगानी गर्दा देहायबमोजिम धितो लिई कर्जा लगानी गर्न सक्नेछ ।

(क) अचल सम्पत्ति नभएको अवस्थामा सम्बन्धित ग्राहकबाट स्वघोषणा,

(ख) ग्राहक र निजका एकाघर परिवारका सबै बालिग सदस्यको व्यक्तिगत जमानी,

(ग) प्राकृतिक व्यक्ति, प्रोप्राइटर सञ्चालकको सक्कल शैक्षिक प्रमाणपत्र,

(घ) सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस,

(ङ) परियोजना वा कार्यक्रम ।

(३) कोषले थोक कर्जा प्रवाह गर्दा सहकारी वा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको संस्थागत जमानतका आधारमा कर्जा प्रवाह गर्न सक्नेछ ।

(४) थोक कर्जा लिने संस्थाले यस कार्यविधिबमोजिम व्यक्ति, फर्म, कम्पनीलाई कर्जा लगानी गर्दा उपदफा (१) वा (२) बमोजिम धितो सुरक्षण लिनुपर्नेछ ।

(५) घरजग्गा धितो लिई कर्जा प्रवाह गर्दा सम्बन्धित निकायले धितो रोक्का राख्नुपर्नेछ ।

(६) कोषबाट थोक कर्जा लिई लक्षित समूहलाई कर्जा लगानी गर्दा घर वा जग्गा धितो लिएको अवस्थामा सम्बन्धित संस्थाको कर्जा नीतिअनुसार धितो मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

कर्जाको अवधि, ब्याजदर तथा सेवाशुल्क

८. कर्जाको भुक्तानी अवधि : (१) कोषले उपलब्ध गराउने खुद्रा कर्जा र थोक कर्जा आवधिक प्रकृतिको हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कर्जाको अवधि परियोजनाको नगद प्रवाहका आधारमा बढीमा पाँच वर्षसम्म हुनेछ ।

(३) सावाँको किस्ता निर्धारण गर्दा परियोजनाको नगद प्रवाहका आधारमा मासिक, त्रैमासिक वा अर्धवार्षिक किस्ता निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।

(४) आय सिर्जना हुन समय लाग्ने परियोजनाका लागि बढीमा एक वर्षसम्म ग्रेस अवधि दिन सकिनेछ ।

९. ब्याजदर तथा सेवाशुल्क : (१) ब्याजदर तथा सेवाशुल्कसम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) कोषले प्रवाह गर्ने कर्जाको ब्याजदर ऐन र नियमावलीबमोजिम समितिले समय समयमा निर्धारण गर्ने,

- (ख) कोषबाट थोक कर्जा सुविधा उपभोग गर्ने संस्थाले खुद्रा कर्जा प्रदान गर्दा ऐनको दफा २२ बमोजिम कोषलाई बुझाउनुपर्ने प्रतिशतमा अधिकतम चार प्रतिशतसम्म थप ब्याज कायम गरी कर्जा प्रदान गर्ने।
- (ग) तोकिएको समयमा ब्याज र किस्ता नबुझाएको खण्डमा निर्धारित ब्याजदरमा बढीमा दुई प्रतिशत हर्जाना ब्याज लिन सकिने।
- (२) कोषले कर्जा प्रवाह गर्दा वा थोक कर्जा लिई यस कार्यविधिबमोजिम खुद्रा कर्जा प्रवाह गर्ने संस्थाले कर्जा आवेदकबाट सेवाशुल्क लिन पाइने छैन।

परिच्छेद-५

ऋण लगानी उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

१०. थोक कर्जा लगानी उपसमितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार: (१) नियमावलीको नियम ८ बमोजिमको उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

- (क) नियमावलीको नियम ८ को उपनियम (२) बमोजिमको अध्ययनका सम्बन्धमा विश्लेषण गर्ने।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम विश्लेषण गर्दा लगानीयोग्य देखिएमा प्रस्ताव स्वीकृतिका लागि समितिसमक्ष पेस गर्ने।
- (ग) कर्जा लगानीयोग्य नदेखिएको प्रस्तावका सम्बन्धमा कर्जा आवेदकलाई जानकारी दिने।
- (२) थोक कर्जा स्वीकृति गर्ने अधिकार समितिमा निहित रहनेछ।

११. खुद्रा कर्जा लगानी उपसमितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार: (१) नियमावलीको नियम ९ बमोजिम उपसमितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

- (क) नियमावलीको नियम ९ को उपनियम (४) बमोजिम भएको अध्ययनका सम्बन्धमा विश्लेषण गर्ने।
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम विश्लेषण गर्दा लगानीयोग्य देखिएमा उक्त प्रस्ताव स्वीकृतिका लागि कार्यकारी निर्देशकसमक्ष पेस गर्नुपर्ने।
तर प्रस्ताव लगानीयोग्य नदेखिएको अवस्थामा कर्जा स्वीकृतिको प्रक्रिया अगाडि बढाइने छैन।
- (ग) कर्जा लगानीयोग्य नदेखिएमा उक्त प्रस्तावको सम्बन्धमा कर्जा आवेदकलाई जानकारी दिने।
- (२) खुद्रा कर्जा स्वीकृति गर्ने अधिकार कार्यकारी निर्देशकमा निहित रहनेछ।

१२. कर्जा विश्लेषण प्रक्रिया र कर्जा व्यवस्थापन: (१) कर्जा लगानी उपसमितिका सदस्य सचिवले कर्जा मागसम्बन्धी विवरण अध्ययन गरी उपसमितिको बैठकमा पेस गर्नुपर्नेछ।

- (२) कर्जा लगानी उपसमितिले कर्जा स्वीकृतिका लागि सिफारिस गर्दा कर्जा ग्राहक वा सम्बन्धित ग्राहक संस्थाको प्रतिवेदन यस कार्यविधिमा भएको व्यवस्थाअनुसार तयार गर्नुपर्नेछ ।
- (३) कर्जा स्वीकृतिको निर्णय गर्नुअघि आवश्यक पर्ने कागजात र विवरण पूरा भए नभएको यकिन गर्नुपर्नेछ ।
- (४) दफा १०, ११ र उल्लिखित कामका अतिरिक्त कर्जा लगानी उपसमितिले सम्पादन गर्ने कर्जा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य देहायबमोजिम हुनेछ :
- (क) कर्जा सदुपयोग गराउन आवश्यक निर्देशन दिने,
- (ख) कर्जा अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने वा गराउने र कुनै कैफियत देखिएमा निर्देशन दिने,
- (ग) निरीक्षणका क्रममा कर्जा दुरुपयोग भएको प्रमाणित भएमा बाँकी किस्ता रोक्का गर्ने र प्रवाह भइसकेको किस्ता रकम असुल गर्ने,
- (घ) कर्जा पुनर्संरचना र पुनर्तालिकीकरण गर्ने,
- (ङ) कर्जा असुलीसम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्न निर्देशन दिने,
- (च) तोकिएको समयमा सावाँ ब्याज नबुझाउने ग्राहकलाई प्रचलित कानूनबमोजिम कारबाही गर्ने,

परिच्छेद-६

कर्जा लगानी गर्ने प्रक्रिया

१३. कर्जा आवेदकको योग्यता : (१) व्यक्तिको हकमा देहायको योग्यता हुनु पर्नेछ :

- (क) प्रदेशभित्र स्थायी बसोबास गरेको नेपाली नागरिक,
- (ख) अठार वर्ष पूरा भई पचास वर्ष उमेर ननाघेको,
- (ग) कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा सूचीकृत नभएको,
- (घ) सहकारी संस्था वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाबाट कर्जा नलिएको स्वघोषणा गरेको ।
- (२) फर्मको हकमा देहायको योग्यता हुनु पर्नेछ :
- (क) नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको,
- (ख) स्थायी लेखा नम्बर लिएको,
- (ग) फर्मको प्रोप्राइटर प्रदेशभित्र स्थायी बसोबास भएको नेपाली नागरिक,
- (घ) फर्मको प्रोप्राइटर अठार वर्ष पूरा भई पचास वर्ष उमेर ननाघेको,
- (ङ) फर्म र फर्मको प्रोप्राइटर कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचीमा सूचीकृत नभएको,
- (च) फर्मले सहकारी संस्था वा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाबाट कर्जा नलिएको स्वघोषणा गरेको ।

- (३) सहकारी संस्था र बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको हकमा देहायको योग्यता हुनुपर्नेछ :
- (क) सम्बन्धित निकायमा दर्ता भई इजाजत लिएको,
 - (ख) संस्था लगातार दुई आर्थिक वर्षदेखि नाफामा सञ्चालन भएको,
 - (ग) पछिल्लो आर्थिक वर्षको खुद सम्पत्ति धनात्मक (नेटवर्थ पोजिटिभ) भएको,
 - (घ) नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट इजाजत प्राप्त वित्तीय संस्थाको हकमा बैङ्कले तोकेबमोजिम पुँजीकोष अनुपात कायम भएको,
 - (ङ) निष्क्रिय कर्जा अनुपात पाँच प्रतिशतभन्दा कम भएको,
 - (च) वार्षिक साधारणसभा नियमित भएको।

१४. सूचना प्रकाशन गर्ने : (१) कोषले थोक कर्जा कार्यक्रममा सहभागी हुन राष्ट्रिय स्तरको पत्रिकामा तिस दिनको सूचना प्रकाशन गर्नेछ।

(२) कोषले ऐनको दफा ५ को उपदफा (ङ) मा उल्लेख भएबमोजिमका लक्षित समूहको कुनै विशेष क्षेत्र, वर्ग तथा समूहका लागि प्राथमिकतामा राखी ऋण लगानी कार्यक्रममा सहभागी हुन राष्ट्रिय स्तरको पत्रिकामा तिस दिनको सूचना प्रकाशन गर्नेछ।

१५. आवेदन फाराम पेस गर्नुपर्ने : (१) खुद्रा कर्जा लिन अनुसूची -३ बमोजिमको कर्जा आवेदन फाराम पेस गर्नुपर्नेछ।

(२) थोक कर्जा लिन अनुसूची -४ बमोजिमको कर्जा आवेदन फाराम पेस गर्नुपर्नेछ।

(३) कर्जा आवेदकले कर्जा आवेदनसाथ पेस गर्नुपर्ने आवश्यक कागजात अनुसूची -५ बमोजिम हुनेछ।

१६. कर्जा स्वीकृति प्रक्रिया : (१) कर्जा स्वीकृतिपूर्व देहायबमोजिम अध्ययन तथा निरीक्षण गरी संस्थागत परीक्षण गरिनेछ :

(क) रितपूर्वक पेस भएका कर्जा मागका साथ संलग्न कागजात जाँचबुझ गरेपछि कुनै कागजात अपुग वा स्पष्ट नभएमा वा थप विवरण चाहिएमा अपुग वा अस्पष्ट कागजात माग गर्नुपर्ने,

(ख) कोषबाट माग भएका कागजात पेस गर्न नसकेमा वा कोषले तोकेको योग्यता नपुगेमा कर्जा माग अस्वीकृत गर्ने,

(ग) कोषले सम्बन्धित संस्थाको परियोजना तथा क्षेत्रको निरीक्षण गर्नुपर्ने देखिएमा कर्जा स्वीकृतिपूर्व स्थलगत निरीक्षणसमेत गर्ने,

(घ) खण्ड (ग) बमोजिम निरीक्षण गर्दा संस्थाका सञ्चालक र ग्राहकसँग भेटघाट गरी संस्थाको कारोबार सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी लिने,

- (ड) खण्ड (घ) बमोजिम जाँचबुझ गर्ने क्रममा आवश्यकताअनुसार संस्थाको कारोबारसँग सम्बन्धित सङ्घ-संस्था, कम्पनी वा व्यक्तिसँग सम्पर्क गरी सोधपुछ तथा विवरण प्राप्त गर्ने,
- (च) एक पटक निरीक्षण गरिसकेका संस्थाबाट कर्जा माग हुन आएमा पूर्व निरीक्षणका आधारमा पेस भएका कागजात छानविन गरी कर्जा मागउपर कारबाही गर्न वा थप निरीक्षण गर्नुपर्ने देखिएमा सो गरी कारबाही टुङ्ग्याउने ।
- (छ) लगानीपूर्व निरीक्षणमा देहायका पक्षमा अध्ययन गरिनेछ :
- (१) संस्थाका सञ्चालकको प्रतिबद्धता, योग्यता, अनुभव, कार्यदक्षता, व्यवस्थापन क्षमता तथा कार्यकुशलता,
 - (२) संस्थाको कर्जा नीति तथा कार्यविधि,
 - (३) संस्थाको कर्जासम्बन्धी कार्यसम्पादनको परिमाण, गुणस्तर तथा कर्जा कारोबारको अनुगमन प्रणाली,
 - (४) संस्थाले सञ्चालन गरिरहेका परियोजनाको स्थलगत उपलब्धि परिणाम तथा प्रभाव,
 - (५) संस्थाको कर्मचारी व्यवस्थापन, कार्यसम्पादन मुल्याङ्कन तथा प्रोत्साहन प्रणाली,
 - (६) संस्थाको कारोबारका तुलनामा कर्मचारी सङ्ख्या र कार्यकुशलता,
 - (७) संस्थाको वित्तीय अवस्था,
 - (८) संस्थाको व्यवस्थापन सूचना प्रणाली,
 - (९) संस्थाको लेखा प्रणाली,
 - (१०) संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा नियन्त्रण प्रणाली,
 - (११) संस्थाको कर्मचारी तथा ग्राहक तालिम व्यवस्था ।

- (२) थोक कर्जा लगानी उपसमितिले उपदफा (१) बमोजिमको संस्थागत परीक्षणको प्रतिवेदनअनुसार सो संस्थालाई कर्जा प्रदान गर्न सकिने भएमा स्वीकृतिका लागि समितिमा प्रस्ताव पेस गर्नुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिमको उपसमितिबाट राय सिफारिससहित पेस भएको कर्जा रकम स्वीकृत गर्ने वा नगर्ने अन्तिम निर्णय समितिले गर्नेछ ।
- (४) कुनै पनि संस्थालाई लगानी भएको थोक कर्जाको म्याद नाघेमा थप किस्ता वा पुनः कर्जा स्वीकृत गरिने छैन ।

१७. सिप प्रवाह गर्न सक्ने: कोषले ऐनको दफा १९ बमोजिम लक्षित समूहलाई कर्जा प्रदान गर्नुअघि नियमावलीको नियम १८ बमोजिम तालिम सञ्चालन गर्ने वा गराउने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

१८. कर्जा परियोजना प्रस्ताव पेस गर्नुपर्ने : (१) कर्जा आवेदकले देहायको विवरण कर्जा लिने निकायमा आवेदनसाथ पेस गर्नुपर्नेछ :

- (क) परियोजनाको उद्देश्य,
- (ख) परियोजना सञ्चालन गर्ने स्थान,
- (ग) आवश्यक पर्ने कुल रकम,
 - (अ) स्वपूँजी,
 - (आ) कर्जा रकम,
- (घ) स्वरोजगार वा रोजगार हुने सङ्ख्या,
- (ङ) कर्जा रकम उपयोग गर्ने तालिका,
- (च) परियोजनाबाट आय सिर्जना हुन लाग्ने समय,
- (छ) सम्भावित प्रतिफल,
- (ज) कोषलाई सावाँ ब्याज बुझाउने तालिका ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विवरण अनुसूची -६ बमोजिमको कर्जा परियोजना प्रस्ताव पेस गर्नुपर्नेछ ।

१९. संस्थाको कर्जा नीति तथा कार्यविधि लागु हुने : थोक कर्जा लिने संस्थाले प्रवाह गर्ने खुद्रा कर्जाको हकमा सम्बन्धित संस्थाको कर्जा नीति तथा कार्यविधिअनुसार कर्जाको विश्लेषण गरी स्वीकृत गर्नुपर्नेछ ।

२०. कर्जा स्वीकृतिको जानकारी : कर्जा स्वीकृतिको निर्णय भएपछि अनुसूची -७ बमोजिम सोको सूचना कर्जा आवेदकलाई दिई कर्जा सम्झौता गर्न आउन जानकारी दिनुपर्नेछ ।

२१. कागजात तयार गर्नुपर्ने : (१) दफा २० बमोजिम कर्जा आवेदक सम्झौता गर्न आएमा देहायका कागजात तयार गर्नुपर्नेछ :

- (क) थोक कर्जाको हकमा अनुसूची -८ र खुद्रा कर्जाको हकमा अनुसूची -९ बमोजिमको कर्जा तमसुक,
 - (ख) थोक कर्जाको हकमा अनुसूची -१० बमोजिमको संस्थागत जमानत र खुद्रा कर्जाको हकमा अनुसूची -११ बमोजिमको व्यक्तिगत जमानत,
- (२) उपदफा (१) बमोजिमका कागजात कार्यालय प्रमुख वा निजले तोकेको अधिकृतस्तरको कर्मचारीले रितपूर्वक भए स्वीकृत गर्नुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिमको तमसुक दर्ता किताबमा र जमानत दर्ता किताबमा छुट्टाछुट्टै दर्ता गर्नुपर्नेछ ।

२२. कागजात लिई सुरक्षित राखनुपर्ने : आवेदकले कोषमा पेस गरेका सक्कल कागजात सम्बन्धित अधिकृतले लिई सुरक्षित राखनुपर्नेछ :

- (क) सक्कल शैक्षिक प्रमाणपत्र,
- (ख) सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस,
- (ग) ऐनको दफा १९ बमोजिमका लक्षित समूहसम्बन्धी परिचयपत्र,
- (घ) ऐनको दफा ५ को उपदफा (ड) मा उल्लिखित समूहको परिचयपत्र ।

२३. स्वीकृत कर्जा प्रदान गर्ने : (१) कर्जा आवेदकले स्वीकृत रकममध्ये लिन चाहेको रकम खुलाई कोषमा अनुसूची -१२ बमोजिम निवेदन दिनुपर्नेछ ।

- (२) कोषबाट रकम भुक्तानी लिन कर्जा आवेदक वा अख्तियार प्राप्त व्यक्ति स्वयम् उपस्थित हुनुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम कर्जा आवेदक वा अख्तियार प्राप्त व्यक्ति उपस्थित हुन नसकेमा अनुसूची -१३ बमोजिमको फाराम कोषमा पेस गर्नुपर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त पत्रको आधिकारिकता पहिचान गरी कर्जा प्रवाह गर्न सकिनेछ ।
- (५) कोषको कर्जा शाखाले उपदफा (४) बमोजिमको रकम सम्बन्धित कर्जा आवेदकलाई उपलब्ध गराउन अनुसूची -१४ बमोजिमको आन्तरिक पत्र लेखी सोको पहिलो प्रति लेखा शाखामा र दोस्रो प्रति सम्बन्धित कर्जा आवेदकको मिसिलमा राखनुपर्नेछ ।
- (६) उपदफा (५) बमोजिमको रकम कोषको लेखा शाखाले सम्बन्धित कर्जा आवेदकको बैङ्क खातामा भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-७

परियोजनाको बिमा तथा कर्जा सुरक्षण

२४. परियोजनाको बिमा : (१) खुद्रा कर्जा कारोबार गर्ने कर्जा आवेदकले जोखिम वहन हुने गरी परियोजनाको अनिवार्य रूपमा बिमा गराउनुपर्नेछ ।

- (२) बिमाबापत लाग्ने प्रिमियम कर्जा आवेदक स्वयम्ले बेहोर्नुपर्नेछ ।

२५. कर्जा सुरक्षण : दफा ७ को उपदफा (२) बमोजिम प्रवाह भएको कर्जाको सम्बन्धित निकायबाट कर्जा सुरक्षण गराउनुपर्नेछ ।

परिच्छेद-८

कर्जाको वर्गीकरण, निरीक्षण, अनुगमन र कर्जा दुरुपयोग

२६. कर्जाको वर्गीकरण : (१) कोषबाट थोक कर्जा लिएका बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जालाई भुक्तानी मिति खाता तयार गरी नेपाल राष्ट्र बैङ्कले तोकेबमोजिम त्रैमासिक रूपमा र सहकारी संस्थाले सहकारी विभागले तोकेबमोजिम कर्जाको वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कर्जाको वर्गीकरण गर्दा कर्जाको भाका नाघेको अवस्था भएमा शीघ्र ताकेता गरी असुल गर्नुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको कर्जा असुल नभएमा सोको सबै दायित्व कर्जा प्रदायक संस्थाले बेहोर्नुपर्नेछ।

२७. निरीक्षण तथा अनुगमनसम्बन्धी व्यवस्था : (१) कोषले लगानी गरेको खुद्रा कर्जाको प्रत्येक चौमासिक रूपमा निरीक्षण गर्नुपर्नेछ।

(२) कोषले थोक कर्जा लिने संस्थाबाट लगानी भएका परियोजनालाई समेत निरीक्षण गर्नुपर्नेछ।

(३) कोषले थोक कर्जा लिने संस्थालाई देहायबमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नुपर्नेछ :

(क) कोषले दिएका सुझाव तथा निर्देशनको कार्यान्वयनको अवस्था,

(ख) संस्थाको मासिक, त्रैमासिक, अर्धवार्षिक र वार्षिक प्रगति विवरण,

(ग) साधारण सभाबाट पारित प्रतिवेदन,

(घ) संस्थाको वासलात, नाफा-नोक्सान, नगद-प्रवाह तथा अन्य वित्तीय विवरण।

(४) निरीक्षणकर्ताले निरीक्षण तथा अनुगमनसम्बन्धी प्रतिवेदन कोषसमक्ष अनिवार्य रूपमा पेस गर्नुपर्नेछ। उक्त प्रतिवेदनमा कर्जा सदुपयोगिता, परियोजना सञ्चालनको अवस्था तथा कोषले तोकेका सर्तहरूको परिपालनाका बारेमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

(५) कोषका निरीक्षणकर्ताले संस्थाको अभिलेख अध्ययन गर्न, जाँच गर्न र आवश्यक परेमा प्रतिलिपि लिन सक्नेछन्, त्यस्ता कागजात तथा अभिलेख उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ।

(६) मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय र मन्त्रालयले कोषले गरेको कर्जा लगानी तथा परियोजनाको निरीक्षण र अनुगमन गर्न सक्नेछ।

२८. कर्जा दुरुपयोग : कोषबाट लिएको कर्जा देहायको अवस्थामा दुरुपयोग भएको मानिनेछ :

(क) जुन प्रयोजनका लागि कर्जा लिएको हो अन्य प्रयोजनमा लगानी गरेमा,

(ख) थोक कर्जा लिएर तीन महिनासम्म कर्जा लगानी नगरेमा,

(ग) कोषसँग गरेको सम्झौता वा तमसुक वा करारविपरीत कार्य गरेमा।

परिच्छेद-९

कर्जा असुली, पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचना

२९. कर्जा असुलीसम्बन्धी व्यवस्था : (१) कोषले कर्जा सम्झौताको समयमा कर्जाको भुक्तानी कार्यक्रम लिखित रूपमा सम्बन्धित संस्था वा ग्राहकलाई दिनुपर्नेछ ।

(२) कर्जा असुलीलाई प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित संस्थालाई कोषले आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(३) तोकिएको समयमा कर्जाको सावाँ तथा ब्याज सम्बन्धित कर्जा ग्राहकले नबुझाएमा देहायबमोजिम असुली ताकेता गर्नुपर्नेछ :

(क) कोषलाई बुझाउनुपर्ने सावाँ तथा ब्याज समयमा नबुझाएमा पैतिस दिनभित्र कर्जा बुझाउने पहिलो ताकेतापत्र अनुसूची -१५ बमोजिम सम्बन्धित कर्जा ग्राहकलाई बुझाउने,

(ख) खण्ड (क) बमोजिमको म्यादभित्र नबुझाएमा तिस दिनभित्र कर्जा बुझाउने दोस्रो ताकेतापत्र अनुसूची -१६ बमोजिम सम्बन्धित कर्जा ग्राहकलाई बुझाउने,

(ग) खण्ड (ख) बमोजिमको म्यादभित्र पनि नबुझाएमा अनुसूची -१७ बमोजिम कर्जा बुझाउन एक्काइस दिनको सूचना राष्ट्रिय स्तरको पत्रिकामा प्रकाशन गर्ने,

(घ) खण्ड (ग) बमोजिम सूचना प्रकाशन गर्दा लागेको खर्च सम्बन्धित ऋणीले बेहोर्ने ।

३०. कर्जाको पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचना : (१) कोषले देहायका आधारमा ग्राहक व्यक्ति वा संस्थाले पेस गरेको कार्ययोजनाअनुसार कर्जाको पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचना गर्न सक्नेछ :

(क) संस्थाका सदस्य वा ग्राहकलाई परेको विपद् तथा काबुभन्दा बाहिरको परिस्थितिका कारण समयमा कर्जा उठ्न वा बुझाउन नसक्ने मनासिब कारणसहित पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचनाका लागि अनुरोध गरेमा,

(ख) खण्ड (क) बमोजिमको बेहोरा खोली सम्बन्धित ग्राहकले कोषमा गरेको अनुरोध उचित देखिएमा,

(ग) पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचना गर्दा कर्जा असुल हुने सम्भावनाका सम्बन्धमा कोष विश्वस्त भएमा,

(घ) कर्जालाई पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचना गर्न कार्ययोजना पेस हुनुका अतिरिक्त त्यस्तो कर्जा पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचना गर्दाको दिनसम्म पाकेको ब्याजमध्ये कम्तीमा पच्चिस प्रतिशत ब्याज रकम असुल हुनुपर्ने ।

- (२) कर्जा लगानी उपसमितिले कर्जा पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचना गरेको जानकारी सम्बन्धित व्यक्ति/संस्थालाई दिनुपर्नेछ।
- (३) पुनर्तालिकीकरण वा पुनर्संरचना भएको कर्जामा हर्जाना ब्याज लगाइने छैन।

परिच्छेद-१०

विविध

३१. कर्जा चुक्ता नगरेमा गरिने कारबाहीसम्बन्धी व्यवस्था : (१) ऋणीले दफा २९ बमोजिम असुली ताकेता गर्दा समेत कर्जा चुक्ता नगरेमा कोष तथा संस्थाले देहायबमोजिम कारबाहीका लागि सिफारिस गर्न सक्नेछ :

- (क) ऋणीलाई कालोसूचीमा राख्न,
(ख) ऋणीको राहदानी रोक्का गर्न,
(ग) ऋणीको बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामा रहेको खाता रोक्का गर्न,
(घ) ऋणी तथा निजको एकाघर परिवारका नाममा रहेको कुनै चल अचल सम्पत्ति बिक्री गर्न बन्देज लगाई कर्जा असुली गर्न,
(ङ) सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट उपलब्ध हुने सुविधा तथा सिफारिसबाट वञ्चित गर्न।

(२) कोष तथा थोक कर्जा प्रवाह गर्ने संस्थाले उपदफा (१) बमोजिमको सुविधा रोक्का गर्न अनुरोध गरेमा सम्बन्धित निकायले त्यस्ता ऋणी तथा निजका एकाघरपरिवारको सुविधा रोक्का राख्नुपर्नेछ।

३२. प्रतिवेदनसम्बन्धी व्यवस्था: (१) कोष मातहतका कार्यालय तथा थोक कर्जा लिने संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा अनुसूची -१८ बमोजिम मासिक रूपमा ऋण लगानी, ऋण असुली र बाँकी ऋण रकमको प्रतिवेदन महिना समाप्त भएको सात दिनभित्र कोषको कार्यालयमा पेस गर्नुपर्नेछ।

(२) कोषले उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनको समष्टिगत विवरण नियम १९ बमोजिम मन्त्रालयमा पेस गर्नुपर्नेछ।